

स्वर सन्धि

(1) दीर्घ स्वर सन्धि - अकः सवर्णे दीर्घः

↓ ↓ ↓
अ, इ, उ, ऋ, लृ + समानवर्ण + दीर्घ वर्ण

- अ+अ — आ → नील+अम्बुज = नीलाम्बुज
- आ+अ — आ → महा+अवतार = महावतार
- आ+आ — आ → महा+आधार = महाधार
- इ+इ — ई → मुनि+अक्+अक् = दीर्घ
- ई+इ — ई → मही+इन्द्र = महीन्द्र
- ई+ई — ई → मही+ईश = महीश
- उ+उ — ऊ → साधु+उक्तम = साधूक्तम
- ऊ+उ — ऊ → गुरु+उपदेश = गुरुपदेश
- ऊ+ऊ — ऊ → भू+ऊर्जा = भूर्जा
- ऋ+ऋ — ॠ → पितृ+ऋणम् = पितृणम्
- लृ+लृ — ॡ → x x x

होतृ+ऋकार — होतृकार
मातृ+ऋणम् — मातृणम्

Other Example

- रवीन्द्रः, कवीन्द्रः, कपीन्द्रः, महीशः
- भानूदयः, शिवानयः, पुष्कालयः, मेघालयः
- विद्यालयः, शिरीषः, श्रीशः, गौरीशः
- वाचनालय, शास्त्रागार, शस्त्रागार
- देवालय, अध्यापि, विद्यापी

(2) गुण स्वर सन्धि -

Trick पहचान

रु/ओ की मात्रा
अल्/अइ

आद्यगुणः

अ, आ - गुण

+
इ, उ, ऋ, ॠ

↓

अ/आ + इ, ई ⇒ ए → उप + इन्द्रः = उपेन्द्रः
अ/आ + उ, ऊ ⇒ ओ → हित + उपदेशः = हितोपदेशः
अ/आ + ऋ ⇒ अर् → महा + ऋषिः = महर्षिः
अ/आ + ॠ ⇒ अल → तव + लृकारः = तवल्लृकारः

* अन्य उदाहरण ↓

सुरेशः

पीनोरुः

महर्षिः

राजेन्द्रः

महोत्सवः

देवर्षिः

महेन्द्रः

लोकेत्सवः

श्रीधनुः

नरेन्द्रः

गङ्गोर्षिः

वसन्तर्षुः

गणेशः

सूर्योदयः

वर्षर्षुः

महेशः

सूर्योष्वा

शंलेशः

रमेशः

राजेशः